

TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ SINIFLARININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ VE TASARIMLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ*

Emine AYYILDIZ**, Emrullah KAHRAMAN***

ÖZET

Okul öncesi sınıflarının fiziksel şartlarının uygunluğu hem okul öncesi dönem çocuğunu, hem okul öncesi öğretmenlerini, hem de tüm öğrenme-öğretme sürecini etkilemektedir. Sınıf ortamının eğitim üzerindeki diğer etkileri de düşünüldüğünde, okul öncesi sınıflarının fiziksel özellikleri ve tasarımlarına ilişkin yürütülen çalışmaları gözden geçirmenin gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma, Türkiye’de, okul öncesi sınıflarının fiziksel şartları, ortamı, düzenlenmesi ve tasarımına ilişkin yapılmış çalışmaları inceleyen bir doküman incelemesi çalışmasıdır. Araştırmada, 1989-2019 yılları arasında yapılmış çalışmalara, çeşitli veri tabanları incelenerek ulaşılmıştır. Yapılan taramada “okul öncesi sınıfının fiziki/fiziksel özellikleri”, “okul öncesi sınıf ortamı”, “okul öncesi sınıfının düzenlenmesi” ve “okul öncesi sınıfı tasarımı” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Yapılan alan yazın taraması sonucunda toplam yirmi çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırma amaçları farklı başka birçok çalışmada, okul öncesi sınıflarının iç ve dış mekan özelliklerine değinilmiş olmasına rağmen, bu çalışmanın gözden geçirdiği spesifik amaç olan okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerini ve tasarımlarını tek başına inceleyen çalışmaların sayısının az olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında ulaşılan çalışmalar; araştırma amacı, yöntemi, katılımcıları, veri toplama araçları, analiz yöntemi ve bulgularına göre analiz edilmiştir.

İncelenen araştırmalarda okul öncesi öğretmenlerinin sınıfların fiziksel ortamlarından çeşitli nedenlerle şikayetçi oldukları, okul öncesi eğitim kurumlarındaki iç mekanlarla ilgili kalite standartlarının belirlenmesi ve buna uygun düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Buna göre, okul öncesi eğitim kurumlarındaki iç mekanlar için eğitim kalitesini ve verimliliğini artıracak düzenlemeler yapılması, buna ilişkin iyileştirmelerin, okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve bu düzeyde eğitim veren branş öğretmenleri, diğer hizmet personelinin, okul öncesi çocukların ailelerinin ve bu çocukların görüşlerine dayalı olarak yapılacak yeni araştırmalarla desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi sınıfı, okul öncesi sınıflarının fiziksel özellikleri, okul öncesi sınıflarının tasarımı, doküman incelemesi.

EXAMINING THE STUDIES ABOUT THE PHYSICAL FEATURES AND DESIGN OF PRESCHOOL CLASSROOMS IN TURKEY ABSTRACT

The suitability of the physical conditions of preschool classrooms affects both the preschool children and their teachers as well as the whole teaching and learning process. Considering the other effects of the classroom atmosphere on education, reviewing the studies which are conducted on this topic is thoughted as a necessity. The aim of this research is, examining the studies about the preschool classrooms’ physical conditions, arrangements, environment and the design, which are conducted in Turkey. In this document analysis study, the studies conducted between the years of 1989-2019 were collected by examining various databases. “Physical features of preschool classroom”, “preschool classroom environment”, “preschool classroom arrangement”, “and “design of preschool classroom” were used as the keywords. 20 studies including eight research articles, three review articles, seven master thesis and three doctoral dissertations were collected which are met the criteria of the current study. The studies were analyzed according to the researches’ aim, method, participants, data collection tools, analysis method and findings.

The researches are emphasized that the preschool teachers complain about the physical environment of the preschool classrooms for various reasons and, there is a need for establishing quality standards and necessary arrangements for interior environment of the preschool classrooms/institutions. The new studies which are aimed for obtaining the opinions of school administrators, preschool teachers and the other staff, families of preschool children and the children themselves on this matter should also be performed.

Key Words: Preschool classroom, physical features of preschool classrooms, design of preschool classroom, document analysis.

* Bu çalışma, Uluslararası Okul Yöneticileri Konferansı (ISPC2019)’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr (ORCID:0000-0003-4472-1320).

*** Öğrenci, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi A.D., emrllhkrnm1@gmail.com.

Giriş

Okul öncesi dönem, öğrenmenin en hızlı ve yoğun olduğu, tüm gelişim alanlarında temel beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı ve bilişsel yeteneklerin hızlı gelişip biçimlendiği bir dönemdir (Arslan-Karaküçük 2008; Bee ve Boyd, 2009; Oktay, 2004). Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, gelişiminin tüm yönleriyle desteklenmesi ve yaşama en iyi şekilde hazırlanmasının sağlanması ise, bu erken yıllarda ona sunulacak nitelikli bir okul öncesi eğitimle gerçekleşebilmektedir ve okul öncesi eğitim, çocuğun her alanda sağlıklı bir gelişim göstermesi için önemlidir (Aslanargun ve Tapan, 2015; Gültekin-Akduman, 2015; Kalkan ve Akman, 2008).

Okul öncesi dönemde beyin, gelişimini hızlı bir şekilde devam ettirmektedir ve bu dönem aynı zamanda, beyin gelişimine bağlı ilerlemelerin çevrenin etkilerine en açık olduğu dönemdir. Böylece çevre, bu erken yıllarda çocuğun genel gelişimini ve öğrenme motivasyonunu derinden etkileyen etmenlerden birisidir. Çocuğun ne kadar keşfedebileceği, neler öğrenebileceği ve hangi hızla öğrenebileceği; çocuğun çevresinin ne kadar destekleyici olduğuyla ve çocuğa ne gibi olanaklar sunulduğuyla yakından ilişkilidir (Bee ve Boyd, 2009). Yaşamın ilk altı yılındaki bu hızlı beyin gelişimi ve buna bağlı fiziksel büyüme ve olgunlaşma nedeniyle çocuklar, çok hızlı büyür ve fiziksel ve bilişsel olarak kısa sürede yetkinleşmeye başlarlar (Bee ve Boyd, 2009; Santrock, 2012). Bu gelişimi ve ilerlemeyi destekleyen kaliteli okul öncesi eğitimi olanakları sayesinde, çocuğun ileride kendi potansiyelini gerçekleştirme ve toplumun üretken bir bireyi olabilmesinin de yolu açılmış olur (Bekman ve Gürlesel, 2005).

Çocuklar büyürken, onların her alanda gelişimine en çok katkı sağlayan kişilerden birisi de öğretmenlerdir. Bu nedenle özellikle erken yıllarda çocuğun yaşamında anne babasıyla birlikte önemli bir unsur olarak yer alan okul öncesi öğretmeni ve birlikte buldukları okul öncesi sınıf ortamının, okul öncesi çocuğu için her anlamda destekleyici olması büyük önem taşımaktadır (MEB, 2013).

Yapılan çalışmalar, nitelikli erken çocukluk eğitim programlarına katılan çocukların okul başarılarının olumlu yönde geliştiği ve yine tam gün eğitim alanların yarım gün eğitim alanlara göre gelişim alanlarında daha ileride olduğunu vurgulamaktadır (Carnes ve Albrecht, 2007; Solak, 2007). Okul öncesi dönemde uygun sürede ve kaliteli eğitim almış çocukların ileriki eğitim hayatlarında akademik olarak daha başarılı bireyler olduğu, yetişkinlikte ise hem sosyal yaşamlarında hem de mesleki kariyerlerinde daha başarılı ve her şeyden önemlisi mutlu bireyler oldukları bilinmektedir (Bekman ve Gürlesel, 2005). Okul öncesinin tüm yaşam boyunca süren etkisi düşünüldüğünde, bu eğitimin kalitesini etkileyen bir faktör olarak okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerinin önemi de ortaya çıkmaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişen okul ortamlarının standardize edilmesi ve eğitim verilecek bireye en uygun ortamın oluşturulması gerektiği görülmektedir. Son yıllarda ülkemizde okul öncesi eğitimde kaliteyi etkileyen faktörlerdeki yetersizlikleri ortaya koyan birtakım çalışmalar (örn., Ağgül-Yalçın ve Yalçın, 2018; Ramazan, Arslan-Çiftçi ve Tezel, 2018; Sarıkaya, 2018) yapılmıştır. Bu çalışmalar, okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel şartları, donanımları ve eğitim süreçleri, öğretmen, yönetici ve müfettişlerin nitelikleri ve çalışma şartları, eğitim programı uygulamaları ve denetim süreçleri gibi eksiklikleri tespit eden çalışmalardır. Yine Türkiye’de okul öncesi eğitimde kalite standartlarının geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (Güleş, 2013; Kıldan, 2010).

Okul öncesi eğitim ortamının fiziksel şartlarının uygunluğu, verilen eğitimin etkililiğini ve verimini belirleyen önemli bir unsur olduğundan, hem okul öncesi öğretmenini, hem de okul öncesi eğitimi alan çocuğu etkilemektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çevre adeta ikinci bir öğretmen olarak görülmekle birlikte, okul öncesi öğretmenin de sınıftaki alanların

etkili kullanımını planlamak, her çocuğun öğrenmesini ve gelişimini teşvik etmek için ilgi çekici ve duyarlı bir sınıf ortamı oluşturmak gibi sorumlulukları bulunmaktadır (Kıldan, 2007; Soyupak ve Eti-Proto, 2018).

Araştırmanın Amacı

Sınıf ortamının öğretmen ve eğitim üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerini ve tasarımlarını inceleyen çalışmaların gözden geçirilmesi gerekli görülmüştür. Böylece bu çalışmada, Türkiye’de, okul öncesi sınıflarının fiziksel şartları, ortamı, düzenlenmesi ve tasarımına ilişkin yapılmış bilimsel araştırmalar ve lisansüstü çalışmaların incelemesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, doküman incelemesi yöntemiyle yapılmış nitel bir çalışmadır. Doküman incelemesi, spesifik bir konu üzerinde yapılmış çalışmaları incelemek ve değerlendirmek, önceden ulaşılmış bilgileri geliştirmek ya da yeni araştırma soru ve konuları oluşturmak için kullanılan sistematik bir yöntemdir (Bowen, 2009). Bu çalışmada, 1989-2019 yılları arasında, Türkiye’de okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerine ve tasarımlarına ilişkin yapılmış çalışmalar şu kriterlere göre seçilmiştir. a) Okul öncesi eğitim sınıfları/anaokulları/ anasınıflarının fiziksel özelliklerini inceleyen çalışmalar olması, b) okul öncesi eğitim sınıfları/anaokulları/ anasınıflarının ortamını inceleyen çalışmalar olması, c) okul öncesi eğitim sınıfları/anaokulları/anasınıflarının düzenlenmesi ve tasarımını inceleyen çalışmalar olması, d) okul öncesi eğitim sınıfları/anaokulları/anasınıflarında bulunan etkinlik köşelerini, öğrenme merkezlerini, mobilyaları ve/veya malzeme ve materyalleri inceleyen çalışmalar olması.

Mevcut çalışmanın kriterlerine uyan toplam yirmi çalışma, araştırma makaleleri, derleme makaleler, yüksek lisans tezleri ve doktora tezleri olmak üzere dört gruba ayrılmış; karışıklığı önlemek için çalışmalar kendi içinde alfabetik sıraya göre yazarlarının soy isimleri dikkate alınarak önce bir kağıt üzerinde, sonrasında bilgisayar ortamında sıralanmıştır. Bu çalışmalardan Güleş ve Erişen (2013)’e ait olan araştırma makalesi, Erişen danışmanlığında yapılan doktora çalışmasından üretilmiştir (Güleş, 2013). Ayrıca yüksek lisans tezleri arasında sınıflandırılan Sarıkaya (2018)’nin çalışması da bir tezsiz yüksek lisans projesidir.

Çalışmada, okul öncesi sınıflarının fiziksel şartları, ortamı, düzenlenmesi ve tasarımına ilişkin yapılmış araştırmalara Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi’nin abone olduğu çeşitli veri tabanları incelenerek ulaşılmıştır. Yapılan taramada ‘okul öncesi sınıfının fiziki/fiziksel özellikleri’, ‘okul öncesi sınıf ortamı’, ‘okul öncesi sınıfının düzenlenmesi’ ve ‘okul öncesi sınıfı tasarımı’ anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında ulaşılan araştırmaların her birine bir kod verilmiştir (Tablo 1). Kodlamalarda, araştırma makaleleri için Ar, derleme makaleler için Der, yüksek lisans tezleri için YL ve doktora tezleri için de D kodları kullanılmıştır. Araştırmalar, a) araştırma amacı, b) araştırma yöntemi, c) katılımcı özellikleri, d) veri toplama araçları, e) veri analiz yöntemi ve f) araştırma bulgularına göre analiz edilmiştir.

Tablo 1. Alanyazın Taraması Sonucunda Ulaşılan Tüm Çalışmalar

Kategoriler	Araştırmalar ve Kodları*
Araştırma Makaleleri	Ar1: Ağgöl-Yalçın ve Yalçın, 2018 Ar2: Arslan-Karaküçük, 2008 Ar3: Güleş ve Erişen, 2013 Ar4: Kök, Küçüköğlü, Tuğluk ve Koçyiğit, 2007 Ar5: Ramazan, Arslan-Çiftçi ve Tezel, 2018 Ar6: Selimhocaoglu, 2017 Ar7: Soyupak ve Eti-Proto, 2018 Ar8: Turla, Tezel-Şahin ve Avcı, 2001.
Derleme Makaleler	Der1: Kıldan, 2007 Der2: Kıldan, 2010 Der3: Özkubat, 2013
Yüksek Lisans Tezleri	YL1: Güçhan-Özgül, 2011 YL2: Sarıkaya, 2018 YL3: Solak, 2007 YL4: Şahin, 2009 YL5: Yılmaz, 1994 YL6: Yılmaz, 2003
Doktora Tezleri	D1: Güleş, 2013 D2: Şener, 2001 D3: Yuvacı, 2017

* Araştırmalar, yazar soy isimleri alfabetik sıraya dizilerek kodlanmıştır.

Bulgular

Yapılan analizler sonucunda çalışmalar, araştırma amacı, araştırma yöntemi, katılımcı özellikleri, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi ve araştırma bulgularına göre değerlendirilmiş, ulaşılan bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur:

Araştırma Amacına Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırma amaçlarına göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 2. Araştırma Amacına Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Araştırma Amacı
Ar1 ve Ar4	Okul öncesi eğitimindeki sorunların öğretmen görüşlerine dayalı olarak, çeşitli faktörler açısından incelenmesi
Ar2	Fiziksel/mekânsal koşulların, çocukların gelişim özelliklerine ve ilgili alanyazına uyumluluğunun incelenmesi
Ar3 ve D1	Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel çevreye yönelik kalite standartlarının veli, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak tespit edilmesi
Ar5	Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

Ar6 ve YL2	Anaokullarının kaliteli okul öncesi eğitim için gerekli ve yeterli donanıma sahip olma düzeylerinin tespit edilmesi ve kurumların donanım özelliklerinin yeterliliklerinin ölçülmesi
Ar7	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'in eğitim yaklaşımına ve toplumun değerlerine uygun eğitimi bilişsel yönden destekleyebilecek mobilyaların tasarlanması
Ar8	Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ve davranış yönetimine ilişkin sorunları algılamalarını etkileyen çeşitli faktörlerin incelenmesi
Der1 ve Der3	Okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ortamları ve donanımlarında bulunması gereken niteliklerin incelenmesi
Der2 ve YL3	Okul öncesi eğitim bağlamında, eğitim hizmetlerinde kalite kavramının tanımlanması ve hangi etmenlere göre değişkenlik gösterdiğinin tespit edilmesi
YL1	Okul öncesi eğitim ortamlarının kalite değişkenleri açısından değerlendirilmesi
YL4	Sınıf yönetiminde fiziksel ortam konusunda okul öncesi öğretmenlerinin algılarının incelenmesi
YL5	Okul öncesi eğitim yapılarında, çocukların fiziksel özellikleri yanında ruhsal özelliklerine uygun çevre şartlarının da oluşturulması için gerekli verilerin elde edilmesi
YL6	MEB'e bağlı özel ve resmi ilköğretim okulları ve bu kurumlardaki anasınıfları ve birinci sınıfların fiziksel ortamlarının incelenmesi ve karşılaştırılması
D2	Okul öncesi eğitiminin fiziksel çevre koşullarına ve genel olarak eğitime katkı sağlaması için yeni bir model önerisi sunulması
D3	Okul öncesi dönem çocuklarına sunulan sınıf ortamlarının çocuğun ve öğretmenin yaratıcı düşünme becerileriyle ilişkisinin incelenmesi

Tablo 2’de araştırmaya dahil edilen çalışmaların araştırma amaçları görülmektedir. Buna göre, Ar1 ve Ar4, okul öncesi eğitimindeki sorunların, öğretmen görüşlerine dayalı olarak çeşitli faktörler açısından incelenmesi; Ar2, fiziksel/mekânsal koşulların, çocukların gelişim özelliklerine ve ilgili alanyazına uyumluluğunun incelenmesi, Ar3 ve D1, okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel çevreye yönelik kalite standartlarının veli, öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak tespit edilmesi; Ar5, okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin durumunun belirlenmesi ve öğretmenlerin öğrenme merkezleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi; Ar6 ve YL2, anaokullarının kaliteli okul öncesi eğitim için gerekli ve yeterli donanıma sahip olma düzeylerinin tespit edilmesi ve kurumların donanım özelliklerinin yeterliliklerinin ölçülmesi; Ar7, MEB'in eğitim yaklaşımına ve toplumun değerlerine uygun eğitimi bilişsel yönden destekleyebilecek mobilyaların tasarlanması; Ar8, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf ve davranış yönetimine ilişkin sorunları algılamalarını etkileyen çeşitli faktörlerin incelenmesi; Der1 ve Der3, okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ortamları ve donanımlarında bulunması gereken niteliklerin

incelenmesi; Der2 ve YL3, okul öncesi eğitim bağlamında, eğitim hizmetlerinde kalite kavramının tanımlanması ve hangi etmenlere göre değişkenlik gösterdiğinin tespit edilmesi; YL1, okul öncesi eğitim ortamlarının kalite değişkenleri açısından değerlendirilmesi; YL4, sınıf yönetiminde fiziksel ortam konusunda okul öncesi öğretmenlerinin algılarının incelenmesi; YL5 okul öncesi eğitim yapılarında, çocukların fiziksel özellikleri yanında ruhsal özelliklerine uygun çevre şartlarının da oluşturulması; YL6, MEB'e bağlı özel ve resmi ilköğretim okulları ve bu kurumlardaki anasınıfları ve birinci sınıfların fiziksel ortamlarının incelenmesi ve karşılaştırılması; D2, okul öncesi eğitiminin fiziksel çevre koşullarına ve genel olarak eğitime katkı sağlaması için yeni bir model önerisi sunulması ve D3 ise okul öncesi dönem çocuklarına sunulan sınıf ortamlarının çocuğun ve öğretmenin yaratıcı düşünme becerileriyle ilişkisinin incelenmesi için gerekli verilerin elde edilmesi amacıyla çalışmalar yapmışlardır.

Araştırma Yöntemine Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırma yöntemine göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3. Araştırma Yöntemine Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Araştırma Yöntemi
Ar3, Ar4, Ar8, YL1, YL6, D1 ve D3	Nicel araştırma
Ar1, Ar2, Ar5, Ar6, Ar7, YL2, YL3, YL4 ve D2	Nitel araştırma
Der1, Der2, Der3 ve YL5	Derleme çalışması

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmaların yedisi (Ar3, Ar4, Ar8, YL1, YL6, D1 ve D3) nicel araştırma yöntemiyle, dokuzu da (Ar1, Ar2, Ar5, Ar6, Ar7, YL2, YL3, YL4 ve D2) nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Güleş ve Erişen (2013)'in çalışması (Ar3), Güleş (2013)'in doktora çalışmasından (D1) üretildiğinden, aynı araştırma yöntemi altında gösterilmiştir. Der1, Der2 ve Der3, derleme makalelerdir ve YL5'te ise mimari açıdan okul öncesi sınıflarının nasıl olması gerektiğine ilişkin alanyazın incelemesi yapılmıştır.

Araştırmanın Katılımcılarına Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırmanın katılımcılarının kimler olduğu ve çalışmanın kaç kişiyle gerçekleştirildiğine göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 4. Araştırma Katılımcılarına Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Araştırma Katılımcıları
Ar1, Ar2, Ar3, Ar4, Ar5, Ar8, D1 ve D3	Okul öncesi öğretmeni (975 öğretmen)
Ar3 ve D1	Okul öncesi çocuk velisi (538 veli)
Ar7 ve D3	Okul öncesi çocuk (376 çocuk)

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmada incelenen sekiz çalışmanın (Ar1, Ar2, Ar3, Ar4, Ar5, Ar8, D1 ve D3) katılımcılarının 975 okul öncesi öğretmeni olduğu görülmektedir. Güleş (2013)'in doktora tezinden (D1) üretilmiş olan araştırma makalesinde (Ar3) 538 okul öncesi çocuk velisi katılımcı olarak yer almış, iki çalışmada ise (Ar7 ve D3) katılımcı olarak 376 okul öncesi çocuğuyla çalışılmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Araçlarına Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırmanın veri toplama araçlarına göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 5. Araştırma Veri Toplama Araçlarına Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Veri Toplama Araçları
Ar1, Ar3, Ar4, Ar8, YL2, YL4, YL6 ve D1	Anket
Ar2 ve Der3	Doküman incelemesi
Ar2, Ar5, Ar6, Ar7 ve Der3	Gözlem
Ar5 ve Ar6	Görüşme
YL1, YL3 ve D3	Ölçek
Ar7	Video kaydı

Tablo 5’de görüldüğü üzere, çalışmalardan sekizinde (Ar1, Ar3, Ar4, Ar8, YL2, YL4, YL6 ve D1) anket, ikisinde (Ar2 ve Der3) doküman incelemesi, beşinde (Ar2, Ar5, Ar6, Ar7 ve Der3) gözlem, ikisinde (Ar5 ve Ar6) görüşme, üçünde (YL1, YL3 ve D3) ölçek uygulaması ve birinde ise (Ar7) video kaydı ile veri toplanmıştır. Bazı çalışmalarda birden fazla veri toplama aracı kullanıldığı (Örn., Ar2, Ar7, Der3) da tabloda görülmektedir.

Araştırmanın Analiz Yöntemine Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırmanın analiz yöntemine göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 6. Araştırma Analiz Yöntemine Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Araştırma Analiz Yöntemi
Ar2, Ar3, Ar4, Ar6, Ar8, YL1, YL3, YL6, D1 ve D3	Nicel analiz
Ar1, Ar5, Ar7 ve YL4	Nitel/Betimsel analiz
D2	Tipolojik analiz

Tablo 6’da, çalışma kapsamındaki 10 araştırmada (Ar2, Ar3, Ar4, Ar6, Ar8, YL1, YL3, YL6, D1 ve D3) nicel analiz, dört araştırmada (Ar1, Ar5, Ar7 ve YL4) nitel/betimsel analiz ve mimarlıkla ilgili bir doktora tezinde de (D2) tipolojik analiz kullanıldığı görülmektedir. Tipolojik analiz, mimarlıkla ilgili yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir analiz yöntemidir (Durak ve Ayyıldız, 2017).

Araştırmanın Bulgularına Göre İncelenen Çalışmalar

Çalışma kapsamındaki araştırmalar, araştırmanın analiz yöntemine göre incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 7. Araştırma Bulgularına Göre İncelenen Çalışmalar

Araştırma/lar	Araştırma Bulguları
Ar1	Okul öncesi eğitimin fiziksel ortam özellikleriyle ilgili sorulara okul öncesi öğretmenlerinden, ilkokulların bünyesindeki okul öncesi sınıf büyüklüklerinin öğrenci sayısına göre yeterli olmadığı, bu sınıfların etkinlikler için uygun olmadığı, lavabo ve tuvaletlerin ilkokullarla ortak kullanılmaması gerektiği, çünkü küçük çocuklara uygun olmayan boyutlarda olduğu gibi bulgular elde edilmiştir. Okul öncesi kurumlarında oyun oynanacak dış mekanların (okul bahçesinin) gerekliliği de çalışmanın bulguları arasındadır.
Ar2	Okul öncesi sınıflarının fiziksel/mekansal koşullarının incelendiği çalışmada, yemek masası ve sandalyelerin boyutları, uyku odası, çocuk başına düşen alan, ısınma ve aydınlatma koşullarının yeterli olduğu, gözlem odası, sağlık odası, lavabo ve tuvalet sayıları ile dış mekanda bahçesindeki oyun araç gereçleri ve yangın güvenliği açısından sağlanan koşulların yetersiz olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmada incelenen okul öncesi kurumlarda fiziksel/mekansal koşulların, belirlenmiş standartlara uymadığı ve okullar arasında farklılıkların görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.
Ar4	Öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada, okul öncesi sınıflarının öğrenci sayısına göre küçük olduğu, ders oyun araç ve gereçlerinin yetersiz ve eski olduğu, çocuklar için dinlenme alanlarının ve dış mekan olarak oyun bahçesinin bulunmadığı ortaya konmuştur.
Ar5	Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerine ilişkin durumun incelendiği çalışmada, öğrenme merkezlerinin ve bu merkezlerdeki materyallerin/oyuncakların yeterli sayıda olmadığı ve çeşitliliğinin az olduğunu belirtilmiş, bu durumun öğretmenlerce okulun maddi imkansızlıklarından kaynaklandığının düşünüldüğü belirtilmiştir.
Ar6	Kırşehir ilindeki anaokullarının incelendiği çalışmada, MEB mevzuatında ve literatürde yer alan okul öncesi kurumlarında bulunması gereken bölümlerden, idari bölümler, oyun odası, mutfak, bekleme salonu, vestiyer ve deponun tüm anaokullarında bulunduğu, bilgisayar odası, gözlem odası ve revirin yedi anaokulunun hiçbirinde bulunmadığı görülmüştür. Hizmetli odasının sadece üç anaokulunda, spor salonunun ise sadece bir anaokulunda bulunduğu diğer tespitler arasındadır.
Ar7	Bir okul öncesi eğitim kurumundan toplanan verilerin incelenmesi sonucunda mobilya tasarım önerilerinin oluşturulduğu çalışmada, MEB eğitim yaklaşımına uygun olarak geliştirilen yeni mobilya tasarım çözümleri ile mevcut fiziksel çevrenin bilişsel gelişimi destekleyici niteliğinin artırılabilceği ortaya konmuştur.

Ar8	Okul öncesi öğretmenlerinin sorunlarının bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmada, öğretmenlerin sınıfın çocuk sayısına göre çok küçük olması ve sınıftaki çocuk sayısının da aslında fazla olması sorunlarını belirttikleri, öğretmenlerin eğitim düzeyi yükseldikçe bu sorunların daha çok dile getirildiği görülmektedir. Ayrıca etkinlik köşelerindeki materyallerin yetersiz, sınıfın demirbaşlarının eski, tuvalet, vestiyer, mutfak ve depo gibi alanların kullanıma uygun olmamasının üniversite mezunu öğretmenlerce diğerlerine göre daha çok sorun olarak ifade edildiği görülmektedir.
Der1	Bu derleme çalışmasında okul öncesinde iyi bir fiziksel çevre oluşturulmasında, çocukların fiziksel ve duygusal güvenliğinin sağlanması, sınıftaki çocukların yaşı, ortamdaki çocuk sayısı, öğretim programının beklentileri dikkate alınarak tasarlanması, çocukların birbirleriyle uyum içerisinde sosyal ilişkiler kurabilecekleri ortamlar oluşturulması, okulların mimari yapısının iklim, yeryüzü şekilleri vb. kriterler dikkate alınarak tasarlanması, okul ve sınıfların ses yalıtımına önem verilmesi, sınıflardaki çocuk sayısının ideal ölçütlerde olması, öğrenci sayısı arttıkça ve her öğrenciye düşen fiziksel ortam miktarı düştükçe, eğitim ortamı ve kişiler arası ilişkilerin olumsuz yönde etkilenebileceği unsurunun dikkate alınması, eğitim ortamında yeterince materyal, araç-gereç olması, eğitim ortamının değiştirilebilir ve dönüştürülebilir şekilde düzenlenmesi ve çeşitli öğretim model ve yöntemlerine uygun şekilde tasarlanabilmesi gibi unsurların altı çizilmiştir.
Der2	Bu derleme çalışmasında, okul öncesi eğitimde kaliteyi belirleyen unsurlardan birinin fiziksel ortamın ve teknik donanımın kalitesi olduğu belirtilmiş, eğitim ortamlarının değişebilir ve dönüşebilir esnek bir yapıya sahip olması gerektiği vurgulanmış, çocuğa rahat hareket imkanı verecek, kendini güvende hissedeceği güvenli bir ortam ve akademik etkinlik ve ilişkileri etkili bir şekilde ortaya koyabileceği bir okul öncesi eğitim ortamının fiziksel donanım ve pedagojik olarak uygun olduğuna dikkat çekilmiştir.
Der3	Bu derleme çalışmasında, okul öncesi eğitim ortamlarının uyaran açısından ne kadar zengin olursa çocukta da o oranda gelişim sağlanacağı, böyle bakıldığında eğitim ortamlarının olması gereken kriter ve standartlar çerçevesinde inşa edilmesi, okul öncesi çocuğa iç ve dış mekanlarda da öğrenmeyi kolaylaştırıcı eğitim ortamlarının sunulması gerektiği vurgulanmıştır.
YL1	Okul öncesi kurumlarının kalitesinin incelendiği çalışmada, anaokullarının % 13,3'ünün kalitesinin iyi, % 87'sinin ise kalitesinin oldukça az olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin ise malzeme ve materyal eksikliği olduğu vurgulanmıştır.
YL2	Bu çalışma kapsamında incelenen anaokullarında sosyal hizmet odası, gözlem odası ve psikolog olması, dış mekan yönünden ise bahçe, çiçek vb.nin bulunması olumlu bulunurken, okul öncesi kurumlarında belli standartların olmaması ve okullara göre fiziksel özelliklerin farklılıklar göstermesi, yine genelde okul öncesi sınıflarındaki malzeme ve materyal eksikliği ve özellikle ilgi köşelerinde malzeme eksikliği bulunması gibi bulgular göze çarpmaktadır.
YL3	Resmi ve özel okul öncesi kurumlarının incelendiği çalışmada, özel okulların sınıf alanlarının mobilyalar ve materyaller yönünden daha çok imkana sahip oldukları görülmüştür.

YL4	Okul öncesi öğretmenlerinin, sınıf yönetimini etkileyen sınıfların fiziksel ortamı, fiziksel ortamın etkinlikler ve öğretmen-öğrenci iletişimi üzerine etkisi ile ilgili algılarının incelendiği çalışma sonucunda, yedi temel temaya ulaşılmıştır: Bunlar (1) sınıf yönetimini etkileyen faktörler, (2) fiziksel ortam, (3) sınıftaki ilgi köşeleri, (4) sınıf ortamının iyi ve zayıf yönleri, (5) ortamın zayıf yönleri için çözüm yolları, (6) fiziksel ortamın sınıf içi etkinliklere ve öğretmen-öğrenci iletişimine etkisi ve (7) fiziksel ortamın geliştirilmesine ilişkin öneriler şeklindedir.
YL5	Yine bir mimar tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun fizyolojik ve psikolojik özelliklerinin okul öncesi sınıfı tasarımına etkisini ortaya koymayı amaçlayan çalışmada, okul öncesi kurumlarda fiziksel ortamın dinamik ve esnek bir yapıya sahip olmasının öneminin altı çizilmiş; çocukların kendilerini tedirgin hissettikleri ve psikolojik açıdan rahatsız oldukları mekanlarda eğitimlerini sürdürmeleri ve gelişmelerinin çok zor olacağını vurgulanmıştır.
YL6	Resmi ve özel ilköğretim bünyesinde bulunan anasınıflarının ve birinci sınıfların incelendiği çalışmada, her iki türdeki kurumda da anasınıflarında gerekli olan köşelere bütünsel olarak yer verilmediği ve köşe çeşitliliğine dikkat edilmediği görülmüştür. Anasınıflarındaki dolap, masa, raf gibi malzemeler çocukların fiziksel özelliklerine uygun bulunurken, resmi okulların anasınıflarındaki çocuk sayısının, özel okullarınkinden oldukça fazla olduğu bulguları dikkati çekmektedir.
D1 ve Ar3*	Okul öncesi eğitimde fiziksel çevre şartlarının uygunluğuna ilişkin geliştirilen anketteki ifadeleri, çalışma grubundaki velilerin % 95-100 arasında değişen oranlarda, yönetici/öğretmenlerin ise % 94-100 arasında değişen oranlarda uygun buldukları ve diğer çalışmalarda dile getirilen sorunların olumlu hallerinin, okul öncesi kurumlarının fiziksel çevre şartlarının standartları olarak kabul edildiği görülmüştür.
D2	Bir Yüksek Mimar tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada, Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumlarının elverişsiz koşullarda olup, çoğunlukla çocukların gelişimsel ihtiyaçlarıyla uyuşmayan eski veya aslında eğitim için tasarlanmamış binalara sıkıştırılmış durumda olduğu bulgusu ön plana çıkmaktadır.
D3	Çalışmada okul öncesi çocuklara sunulan fiziksel ortamın, çocukların yaratıcı düşünme düzeylerini derinden etkilediği tespit edilmiştir.

*Güleş (2013)'in doktora tezi ve bundan üretilen makale (Güleş ve Erişen, 2013)'nin bulguları birbirleriyle aynıdır.

Tablo 7'de görülen araştırmaların bulguları genel olarak incelendiğinde, çalışmaların çoğunun okul öncesi sınıflarının iç mekan özelliklerine odaklandığı görülmektedir (Ar1, Ar4, Ar5, Ar7, Ar8, YL4 ve YL6). Bu çalışmalar genellikle okul öncesi sınıflarındaki etkinlik köşeleri ve öğrenme merkezlerindeki malzeme ve materyal eksikliklerine, sınıfların çocuk sayısına göre küçük olmasına ve etkinlik yapmak için uygun olmamasına odaklanmaktadır. Yine okul öncesi sınıflarının/ kurumlarının belli standartları olmadığı, her kurumun/sınıfın kendi içerisinde değişiklikler gösterdiğini ortaya koyan çalışmaların (Ar2, Ar6, YL1 ve YL3) yanı sıra, okul öncesi sınıflarının ve bu sınıflardaki malzeme, materyal ve mobilyaların çocukların gelişimini destekleyici ve güvenli şekilde tasarlanması (Ar7, Der1, Der2, Der3 ve D3) ve okul öncesi sınıflarının/kurumlarının tasarlanmasında gerekli kalite standartlarının oluşturulması gereğini vurgulayan çalışmalar da (Der2 ve D1) bulunmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Alanyazın taramasıyla ulaşılan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların araştırma makalesi, derleme makale, yüksek lisans ve doktora tezi olarak yazıldığı görülmektedir. Araştırmanın konusuna doğrudan odaklanan çalışmalar olduğu gibi (Örn., Arslan-Karaküçük, 2008; Güleş, 2013), çalışma amacı doğrudan bu olmadığı halde okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerine ilişkin bulgular elde edilmiş olan çalışmalar da (Örn., Kök, Küçüköğlü, Tuğluk ve Koçyiğit, 2010; Ramazan ve diğerleri, 2018) bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında, nicel ve nitel araştırma yöntemleriyle yapılan araştırmalar olduğu kadar (Örn., Güçhan-Özgül, 2011; Güleş, 2013; Selimhocaoglu, 2017; Şener, 2001; Turla, Tezel-Şahin ve Avcı, 2002; Yılmaz, 2003) derleme çalışmalar da (Örn. Kıldan, 2010; Özkubat, 2013) vardır. Çalışmalar farklı veri toplama araçlarıyla gerçekleştirilmiş, çalışma katılımcıları daha çok okul öncesi öğretmenler olarak belirlenmiştir.

Genel olarak bütün çalışmaların sonuç bölümlerinde, okul öncesi sınıflarında ve öğrenme merkezlerinde materyal eksikliklerinin bulunduğu, öğrenci sayısının sınıfın büyüklüğüyle orantılı olmadığı, anaokulları ve kreşlerde tasarıma yönelik bir standardın olmadığına dikkat çekilmiştir (Ramazan ve diğerleri, 2018; Soyupak ve Eti-Proto, 2018). Bu durum çalışmaların çoğunun MEB'e bağlı okullardaki okul öncesi sınıflarında/anaokullarında/anasınıflarında yapılmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Zira MEB'e bağlı okul öncesi kurumları/sınıflarının büyüklüklerinin yeterli olmadığı, çocuk sayısının çok fazla olduğu ve sınıf büyüklüğünün çocuk sayısına oranla yeterli olmadığına ilişkin bulgular bulunmaktadır (Ağgül Yalçın ve Yalçın, 2018; Kök ve diğerleri, 2007). MEB okulları ile özel okullardaki anasınıfları ve birinci sınıfların imkanlarını karşılaştıran Yılmaz (2003)'in çalışmasında da, özel okulların anasınıflarının hem çocuk sayısı, hem de malzeme ve materyal sayısı açısından avantajlı olduğu ortaya konmuştur.

Okul öncesi sınıflarındaki çocuk sayısı dikkate alındığında, sınıf büyüklüklerinin yeterli olmaması nedeniyle, oyun, drama gibi çocukların hareketli olmasını gerektiren etkinliklerin olumsuz etkilendiği, yani sınıf mevcutlarının sınıf büyüklüklerine göre kalabalık olması, çocukların verimli bir eğitim süreci geçirmelerinin önünde bir engeldir. Bu durum, aynı zamanda öğretmenleri de etkinlik hazırlama, sınıf hakimiyeti, etkili iletişim kurma noktalarında zorlamaktadır (Ağgül Yalçın ve Yalçın, 2018).

Çalışmalar ayrıca okul öncesi sınıflarının okul öncesi eğitiminin gereklerine ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun olmadığını, sınıfların fiziksel donanımının yetersiz, araç gereç ve materyallerinin hem eski hem de yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca okulun oyun bahçesinin olmadığı veya yetersiz olduğu ve okulun çevre düzenlenmesinin yapılmadığı bulguları da çalışmalar tarafından ortaya konmuştur (Kök ve diğerleri, 2007). Okul öncesi eğitim ortamlarının dış mekana düzenlenmesine ilişkin çalışmalar, bu araştırmanın konusu olmamasına rağmen, bu bulgu ve genel olarak eğitime etkisi önemli görülmektedir. Yine bu çalışmaya dahil edilen ancak araştırma amaçları spesifik olarak okul öncesi sınıflarının fiziksel özelliklerini incelemek olmayan başka birçok çalışmada, okul öncesi sınıflarının iç ve dış mekan özelliklerine değinilmiştir (Kıldan, 2010; Kök ve diğerleri, 2007; Ramazan ve diğerleri, 2018; Turla, Tezel-Şahin ve Avcı, 2001). Bu çalışmaların önemli bulgularına rağmen, tek başına okul öncesi sınıflarının fiziksel özellikleri, düzenlenmesi ve tasarımına ilişkin yapılmış çalışmaların sayısının oldukça az olduğu görülmektedir (Arslan Karaküçük, 2008; Güleş, 2013; Soyupak ve Eti-Proto, 2018).

Bu sonuçlardan yola çıkarak okul öncesi sınıflarının fiziksel ortamları ve tasarımlarının iyileştirilmesine ve böylece okul öncesi eğitimin desteklenmesine yönelik verilebilecek öneriler şunlardır:

- Okul öncesi eğitim kurumları için iç ve dış mekan ortamlarının tasarımını içeren ve güvenliği önceleyen ve öğrenmeyi destekleyici kalite standartlarının belirlenmesi,

- Okul öncesi sınıfları için, çocuğunun gelişimini destekleyici, cinsiyet kalıp yargıları olmayan malzeme, materyal ve mobilyaların üretilmesi,
- Okul öncesi sınıflarının, genel fiziksel çevre standartlarına uyumunun sağlanması veya artırılması,
- Okul öncesi sınıflarındaki etkinlik köşelerinin tasarımında dikkatli olunması,
- Okul öncesi sınıflarındaki öğrenme merkezlerinin ve köşelerin düzenlenmesinin her hafta kontrol edilerek, buralara yeni materyal ve oyuncaklar eklenmesi,
- Bahçesi olmayan veya yetersiz olan okul öncesi kurumlarında iç mekanda yapılan etkinliklerde fiziksel ortamın öğrencilere sorun yaratmayacak şekilde düzenlenmesi,
- Okul öncesi sınıflarının fiziksel ortamlarına yönelik sorunlarla karşılaşıldığında okul yöneticilerine başvurulması ve onlardan destek alınması,

Okul öncesi sınıflarının fiziksel özellikleri ve tasarımlarına yönelik çalışma yapacak araştırmacılara verilecek öneriler ise şunlardır:

- Okul öncesi çocuğu bütün gelişim alanlarında destekleyecek materyal ve mobilyaların tasarlanmasına ilişkin projeler yapılması,
- Okul öncesi sınıfları ve kurumlarının çevre standartlarını oluşturmak için farklı ülke ve yaklaşımların incelenmesini içeren çalışmalar yapılması,
- Okul öncesi eğitim kurumları yöneticilerinin, okul öncesi öğretmenlerinin, bu çağ çocuğuyla çalışan diğer branş öğretmenlerinin (rehberlik öğretmeni, müzik öğretmeni, yabancı dil öğretmeni, satranç öğretmeni, drama öğretmeni gibi), diğer hizmet personelinin (hizmetli, yemekhane görevlisi gibi) ve okul öncesi çocuğunun anne babasının, okul öncesi eğitim kurumları/sınıflarının fiziksel özelliklerine ve tasarımlarına ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmalar yapılması,
- Uygun seçilmiş yöntemlerle okul öncesi çocuğunun kendi sınıfına ilişkin görüş ve duygularını değerlendiren çalışmalar yapılması.

Kaynakça

- *Ağgöl Yalçın, F., & Yalçın, M. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitimin Sorunlarıyla İlgili Görüşleri: Ağrı İli Örneği. *İlköğretim Online*, 17 (1), 367-383.
- Aslanargun, E. & Tapan, F. (2015). Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 2019-238.
- *Arslan-Karaküçük, S. A. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/Mekansal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 307-320.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bekman, S. & Gürlesel, C. F. (2005). Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. TÜSİAD. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/333-dogru-baslangic-turkiyede-okul-oncesi-egitim>. Erişim Tarihi: 05.08.2019.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Carnes, G. & Albrecht, N. (2007). Academic and social-emotional effects of full-day kindergarten: The benefits of time. *Emporia State Research Studies*, 43 (2), 64-72.
- Durak, Ş. & Ayyıldız, S. (2017). Akköy (Yalova/Türkiye) Kırsal Mimarisinde Konut Cephelerinin Tipolojik Analizi. *Online Journal of Art and Design*, 5 (4), 1-21.
- *Güçhan Özgül, S. (2011). Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Kalite Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- *Güleş F. (2013). *Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevreye İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- *Güleş, F. & Erişen, Y. (2013). Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre Standartlarını Belirleme: Paydaş Görüşlerine Dayalı Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 30, 129-138.
- Gültekin Akduman, G. (2015). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi, G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (1-16), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kalkan, E. & Akman, B. (2009). Examining preschools' quality in terms of physical conditions. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1, 1573–1577.
- *Kıldan, O. (2007). Okul Öncesi Eğitim Kurumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 501-510.
- *Kıldan, O. (2010). Okul Öncesi Eğitim Bağlamında; "Eğitim Hizmetlerinde Kalite". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 111-130.
- *Kök, M., Küçükkoğlu, A., Tuğluk, M. N. & Koçyiğit, S. (2010). Okul Öncesi Eğitimin Sorunlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Erzurum İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (16), 160-171.
- MEB. (2013) Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>. Erişim Tarihi: 20.04.2019.
- Oktaç, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon.
- *Özkubat, S. (2013). Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 58-66.
- *Ramazan, O., Arslan Çiftçi, H., & Tezel, M. (2018). Okul Öncesi Sınıflarındaki Öğrenme Merkezlerinin Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlerin Öğrenme Merkezleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2 (2), 213-233.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam Boyu Gelişim-Life-Span Development*, (Çev. Ed. G. Yüksel). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- *Sarıkaya, F. (2018). Bağımsız Anaokullarındaki Fiziksel Koşulların İncelenmesi (Denizli ili örneği) (Tezsiz yüksek lisans projesi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- *Selimhocaoglu, A. (2017) Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel Koşullarının İncelenmesi: Kırşehir İli Örneği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (28), 651-662.
- *Solak, N. (2007). Adana İl Merkezinde Bulunan Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Kalitenin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- *Soyupak, İ. & Eti Proto, M. (2018). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Mekânlarına Yönelik Bilişsel Gelişimi Destekleyici Mobilya Önermeleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (17), 82-100.
- *Şahin, İ. T. (2009). A Qualitative Study on the Perceptions of Early Childhood Teachers Towards Physical Design for Classroom Management (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- *Şener, E. A. (2001). Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezleri için Değişebilir/Dönüştürülebilir/Esnek Bir 'Fiziksel Çevre Modeli' (Doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- *Turla, A., Şahin, T. F., & Avcı, N. (2001). Okulöncesi Öğretmenlerinin Fiziksel Şartlar, Program, Yöntem, Teknik, Sınıf ve Davranış Yöntemi Sorunlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 95-101.
- *Yılmaz, G. (1994). Okul Öncesi Eğitim Yapıları: Çocuğun Fizyolojik ve Psikolojik Özelliklerinin Tasarıma Etkileri (Yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- *Yılmaz N. Ş. (2003). Resmi ve Özel İlköğretim Okullarının Anasınıfı ve Birinci Sınıflar Açısından Fiziksel Ortamlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- *Yuvacı, Z. (2017). Okul Öncesi Eğitim Alan 6 Yaş Çocuklarının Yaratıcılık Düzeylerinin Öğretmenlerinin ve Sınıf Ortamlarının Yaratıcılıklarına Göre İncelenmesi (Doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

* Çalışma kapsamında incelenen araştırmalar.